

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационния труд на Антоан Василев Божинов,
за присъждане на образователната и научната степен
„доктор“
по 3.5. Обществени комуникации и информационни науки”,
докторската програма „Фотожурналистика”

на тема: „СУБЕКТИВЕН ДОКУМЕНТАЛИЗЪМ
В БЪЛГАРСКАТА ФОТОГРАФИЯ (1970–1991 г.)”

от проф. д-р Веселина Йорданова Вълканова
Ръководител на Катедрата
„Пресжурналистика и книгоиздаване“,
Факултет по журналистика и масова комуникация,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДОКТОРАНТА

Антоан Божинов заема административната длъжност „фотограф” в Катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване” от 2009 г., а от 2006 г. преподава Фотография във ФЖМК. Работи още за списание „Вагабонд”, работил е за „Принт-пак магазин”. Преподава и в НБУ. Завършил е Техническия университет в София, има придобити квалификации като фотограф-художник, като кино-фото документалист, владее руски и френски. Основател е на Фондация „Фогар”, която организира първото международно

Биенале за артистична фотография след промяната в България „ФОДАР”. От 1980 г. го момента се занимава с артистична фотография.

Има участия в над 100 български и международни фестивали, получил е награди от десетки български и международни фотоконкурси. Публикувал е в български и чуждестранни каталози и албуми, както и в десетки вестници, списания, в чужди издания, участвал е в пленери, има многобройни индивидуални изложби от 1984 г. до сега.

Антоан Божинов е зачислен на докторантура на самостоятелна подготовка на 21 декември 2015 г. след рецензиране и обсъждане на труд, депозиран в Катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване”. Научен консултант на докторанта е доц. Георги Лозанов. Антоан Божинов е отчислен с право на защита, след като е изпълнил дейностите по индивидуален план, положил е успешно изпита по специалността. Дисертацията е обсъдена и насочена към публична защита на заседание на Катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване” в разширен състав и на базата на две писмени рецензии на 29 юни 2017 г.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е с общ обем 290 страници, в това число увод, 4 глави, заключение, библиография от 109 заглавия, 1 таблица, 1 фигура, 240 фотографии, 2 приложения, резюме на

научните приноси и списък на публикациите, свързани с темата на дисертационния труд. По темата на дисертацията Антоан Божинов има 3 публикации в специализирани научни списания.

Авторефератът, приложен към документацията по защитата, е с обем 44 страници и включва: обща характеристика на дисертационния труд; преценка на актуалността на проблема, представяне на темата, целта, предмета, задачите и тезата на изследването, на методологията, съдържанието и структурата на дисертационния труд; лична преценка на научните резултати, изводи и обобщения, на научните и практическите приноси на дисертацията и списък с публикациите на докторанта по темата.

Авторефератът е адекватен на дисертацията, отразява по същество структурата, подхода и основните обобщения и отговаря на изискванията за автореферирание на дисертационен труд.

ПРЕЦЕНКА НА АКТУАЛНОСТТА НА ПРОБЛЕМА

Изборът на темата на дисертационния труд е показателен за интересите и за изследователските намерения на автора. Така формулираната тема очертава изследователския проблем, определя обхвата и задачите. Опозицията субективно – документално, наречена от автора „*привидно противоречие*” (с. 6), видяна през фотографските практики на последните две десетилетия преди промените в България, е плодотворен терен за

дисертационна работа. Авторът констатира, че в основата на опозицията/„привидното противоречие” *„стоят разминавания в теорията и практиката на фотографията до 1989 г. между социалистическата и останалата част от света”* (нак там). Именно тук е основният изследователски проблем – експлицирането на обекта – фотографския документализъм и субективният поглед към реалността, върху терена и реалността именно на тоталитаризма с характерния му стремеж за налагане на митологични конструкции. Не е без значение обстоятелството, че това изследване на фотографския документализъм през тоталитарния период е направено от човек, работил активно през периода, познаващ както колегията и нейното творчество в детайли, но и социалните, културни, политически процеси по това време у нас.

ПРЕЦЕНКА НА КАЧЕСТВАТА И ПРИНОСИТЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

ПЪРВАТА ГЛАВА „ПОЯВА И РАЗВИТИЕ НА ЯВЛЕНИЕТО „ДОКУМЕНТАЛНА ФОТОГРАФИЯ” ПО СВЕТА И В БЪЛГАРИЯ. СУБЕКТИВЕН ФОТОГРАФСКИ ДОКУМЕНТ” си поставя задачата да изследва генезиса и трансформациите на феномена „документална фотография”, като се базира на научни източници и исторически свидетелства от цял свят. Авторът се съсредоточава върху дефиниране и детерминиране на основни термини и понятия, като прави същностно важно въведение в темата и в проблема субективно – документално. За да очертае

историческия и културния контекст на документалната фотография, Антоан Божинов разглежда реалистичните линии в изобразителното изкуство от античността през Ренесанса до XIX и XX век (когато изкуството, освободено именно от фотографията от изобразителните си задачи, избухва в експеримента на модернизма и авангардните гвижения), прави съпоставки с литературни, музикални и кино образци, не пропуска да коментира постмодерното и подходите му към фотографията.

Така изследването стига до същинското за обекта време и място, като търси детерминанти на професионалните тенденции и процеси в различни фактори и в сложната политическа и социокултурна среда. Тук от особено значение за дисертационния труд и за доказване на тезите са именно социокултурният и професионалният анализ на десетилетията преди изследвания период, както и извеждането на тенденциите във фотографията и фотожурналистиката у нас.

ВТОРАТА ГЛАВА „ОСНОВНИ МОМЕНТИ В РАЗВИТИЕТО НА ДОКУМЕНТАЛНАТА ФОТОГРАФИЯ ПО СВЕТА ПРЕЗ XIX И XX ВЕК” е посветена на историята на търсенето на собствен език на фотографския образ, като изследва пикторализма и реализма през знакови фигури и критически отражения. Във фокуса естествено попадат синдикатът „Магнум” и иконите Анри Картие-Бресон, Робърт Капа, Дейвид Сиймор-Чим и Джордж Роджър, френската школа, следвоенните творци, документалните школи на САЩ и Япония с

ярки стилистични особености и композиционни характеристики. Посткомунистически и по-късно постмодерни тен-генции и автори обогатяват диахронния анализ. Макар и значително по-кратка от другите части на дисертацията, втората глава е пълноценна в изследователско отношение и допринася за изясняване на важни предпоставки на обекта, като анализира конкретни представители на документалната фотография и обобщава ключовите маркери на субективния фотодокументализъм.

ТРЕТАТА ГЛАВА е посветена на български автори и колекции за периода 1970-1991 г. и Антоан Божинов я определя като „*същинската емпирична база на изследването*” (с. 15). Воден от работната хипотеза, авторът селектира внимателно и създава емпиричен масив, който дава възможности за лексикални, семантични, семиологични, исторически и изобразителни анализи и обобщения, за съпоставки и за извеждане на резултати и аргументи за доказване на изследователските тези. Представени са 17 колекции от 11 български автори, направени през периода 1970–1991 г., които авторът придружава от кратки биографични данни и от анализ на представените творби. Ценно тук още е, че анализиранияте колекции са получени от самите автори, така че биха могли да намерят място в бъдеща публикация – албум или монография по темата.

Последната глава от дисертационния текст „ОБЩИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА СУБЕКТИВНИЯ ФОТОГРАФСКИ ДОКУМЕНТ. ОБОБЩАВАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО. МЕТОДОЛОГИЯ И ОСНОВНИ МОМЕНТИ ПРИ СЪЗДАВАНЕ НА СУБЕКТИВНО-ДОКУМЕНТАЛНО ФОТОГРАФСКО ПРОИЗВЕДЕНИЕ” представя основните характеристики на субективния фотографски документ и обобщава резултатите от изследването, излага методологията и „основните моменти” при създаването на субективно-документалното фотографско произведение. Тук са направени ключовите за темата дефиниции, анализирани са емпиричните масиви, детерминиран е алгоритъм за създаване на субективния фотографски документ. Антоан Божинов разработва авторски критерии, на базата на които той прави съпоставителен анализ на методологията на изследваните творци, и с това добавя стойност към третата глава, прави генерални изводи за типологията на обекта на изследване и неговите жанрови особености, като дава чрез табличното представяне на анализа бърза видимост към подходите, стиловете, форматите, методите на фотографите.

Така тази глава, макар и на пръв поглед да извежда нелогично накрая основни термини на дисертационния труд, всъщност оправдава пространното присъствие на емпиричната част в третата глава и нейния наратив чрез плътна методологическа и аналитична обосновка, което прави възможно извеждането на базисните особености на изследвания обект, като

от това авторът очертава собствен методологичен модел за създаване на субективен фотографски документ.

ПРЕПОРЪКИ

- В бъдещата монография кръговата графика на с. 48 да се прецизира, да се представят ясно зоните на неодокументалната и документалната фотография, да се открият принадлежности, връзки, припокривания между постановъчната, артистичната, от една страна, а от друга – „журналистическата”, репортажната, социалната фотография. Ясното гетерминиране на различия и/или сходства между жанровете, на разновидностите и техните характеристики, разбира се, без да се натоварва със задачата да бъде генерална и общовалидна таксономия на фотографските образи, би гало на българското медиазнание съвременна типологизация на фотографските форми и в този смисъл би представлявала несъмнен принос.

ВЪПРОСИ

- Как документализмът и „социализираната”, „безпристрастна гледна точка върху процесите и събитията” (с.10) се помиряват със субективизма и личните подходи, изразни средства, с избора на жанр, сюжет, типажи, композиция, цветове и тонални решения, планове

и гр. авторски похвати, избор на ракурси и „отсечки” от действителността? Не пречи ли личната позиция на обективността? Кога стилът започва да засенчва документа?

- Може ли фотографии с установени манипулации преди и след снимачния процес, както и кадри и колекции, базирани на постановъчни методи, да бъдат детерминирани като документални, предвид и тезата на с. 203, че *„манипулираната фотография не е документална”*. Тук субективизмът не надхвърля ли някакви позволени граници на документалността, не преминават ли тези свърхопчеркови подходи към артистичната фотография?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- С критическия анализ на научната терминология и най-важните източници по темата на дисертационния труд;
- С важните синхронни и диахронни анализи върху фотографските практики с широк темпорален обхват и с изясняването на процесите и тенденциите в еволюцията на фотографията в България;
- С детерминирането на понятието „субективен фотографски документ” на базата на съпоставителен анализ на 11 съвременни български творци и чрез

адаптирана към обекта методология и авторски алгоритъм

настоящият дисертационният труд има свой принос в изследванията по обществени комуникации и информационни науки, по медиазнание, по фотография, фотожурналистика.

В заключение, предвид: детайлното познаване на изследвания терен; на средата, тенденциите и състоянието на изследвания обект; предвид сериозните проучвания и натрупванията по предмета; гостойнствата на дисертационния труд, изложени тук, ПРЕПОРЪЧВАМ НА УВАЖАЕМИТЕ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ ДА ПРИСЪДЯТ НА АНТОАН ВАСИЛЕВ БОЖИНОВ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“ ПО 3.5. ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ И ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ.

Рецензент:

Проф. д-р Веселина Вълканова

01.09.2017 г.